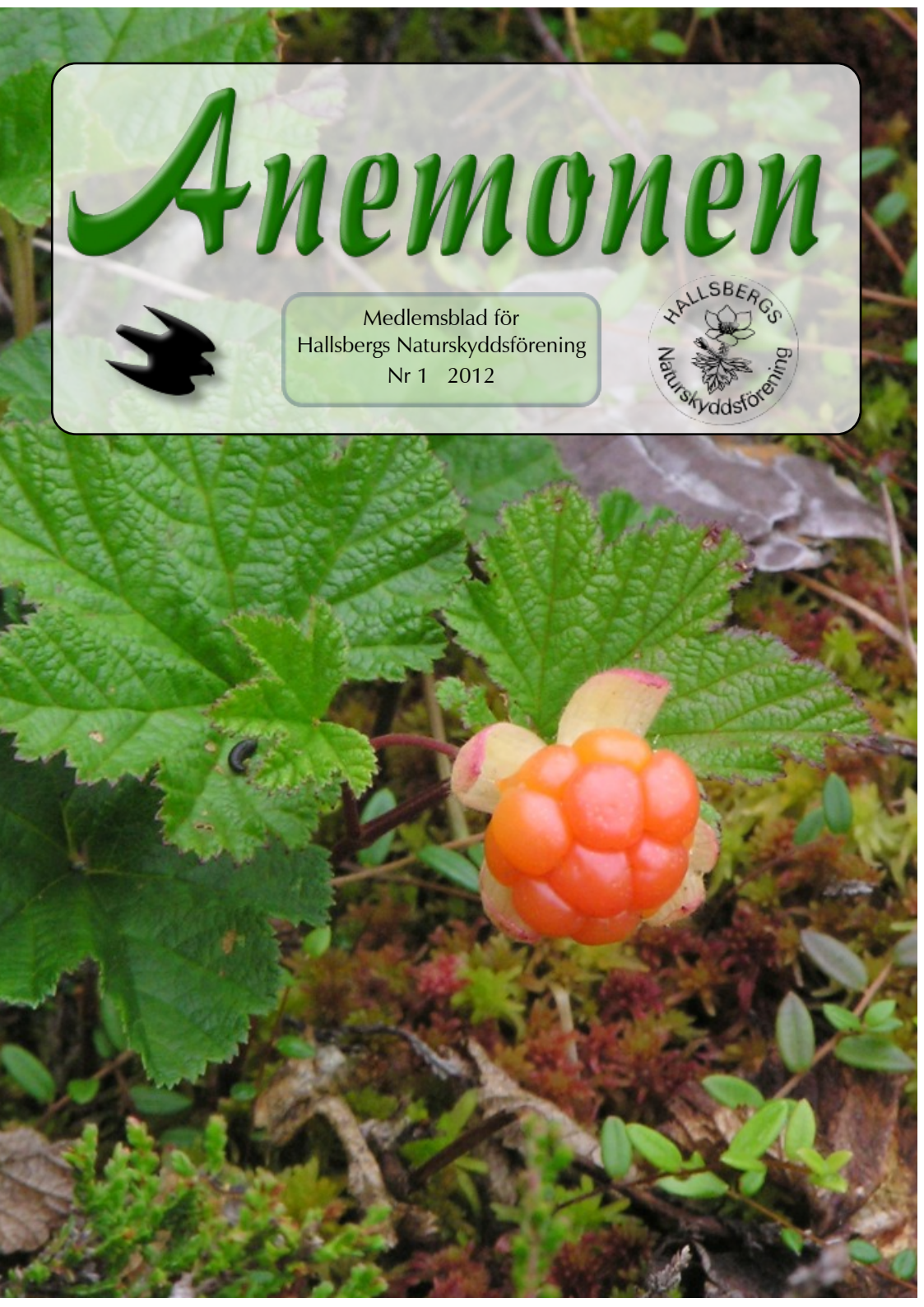

Anetonen

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 1 2012

Innehåll

Från Ordföranden	3
Verksamhetsberättelsen	5
Skymossen	10
Orrkulla lund och bäckravin	18
Kom med ut i naturen!	19
Kallelse till Årsmöte	20
Program för 2012	21

Framsidan: Med lite tur kan man hitta saftiga hjortron även i våra trakter. Detta goda bär hittades i Olycksjärret som gränsar till Skymossen, där det också går att hitta dem om det är ett bra år. Tyvärr blir det sällan någon bra skörd i våra trakter.

Hallsbergs Naturskyddsförening

www.naturskyddsforeningen.se/hallsberg

Kontaktpersoner:

Ingela Wallin 0582-161 53

Arne Holmer 0582-407 58

På vår hemsida finns förutom programmet länkar och bilder från olika aktiviteter.

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Nyårsdag 2012, regnet slår mot rutorna och blåsten rycker i husets gamla vindpinade bräder. Jag är i Göteborg och hade idag hoppats på en liten utflykt till något trevligt naturområde, med kanske någon pippi i kikaren. Men nu blir det inte så, det lockar inte alls! Istället går jag en stilla promenad runt kvarteret och det gör mig bestört. Överallt ligger det rester efter raketer och trasiga glas och flaskor! Folk måste ha haft väldigt roligt igår kväll! Det gör mig ledsen i ögat, när jag ser skiten. Och stackars alla hundar, som kommer att få glas i sina trampdynor! Det borde ha räckt med alla tjutande raketer för deras del!

2011 är till ända med alla sina katastrofer, sorgligheter och även glädjeämnen. Sent ska vi glömma den 22 juli med bombdådet i Oslo och massakern på Utöya, med 77 döda och ett oräkneligt antal skadade till kropp och själ. Så många som förlorade sina kära inom ett par timmar, på grund av en dåres vansinnesdåd.

Jordbävningen med den efterföljande tsunamin i Japan, i början på mars, och sedan haveriet med kärnkraftverket i Fukushima, har också satt djupa spår.

Den "Arabiska våren", som startade i Tunisien och drog fram över Nordafrika och Mellanöstern, då folket gjorde revolution och många diktatorer fick gå, har inte heller lämnat någon oberörd.

På en del ställen i vår värld är det fruktansvärd torka med svält och elände. På andra håll regnar det för mycket, och översvämningar dränker folk och få. Och så blåser det. Nu senast var det Dagmar som hemsökte vårt land.

I Europa är det finanskris och i Sverige har vi lyssnat till följetongen om Saab.

Nu hoppas jag, att 2012 ska bli ett lugnare och bättre år för vår värld, och jag önskar er alla ett Gott Nytt År!

Hallsbergs Naturskyddsförening har knallat på med sitt program och sina styrelsemöten. Jag vill framföra ett stort TACK till alla som varit engagerade och hjälpt till att föra föreningen framåt. Vad skulle vi göra utan våra duktiga exkursionsledare, fotografer och skribenter?!

Under året har vi också fått till en liten bakgrupp, som består av Ingrid Ohlsson och undertecknad. Vi har utmanat oss själva med att baka godsaker, som vi inte tidigare testat. Till bildvisningskvällen i slutet på oktober blev det Prinsesstårta och till jul roade vi oss med Mozart-kulor. Det finns många professioner i vår styrelse! Men det finns plats för fler intresserade! Känn Er Välkomna! Och Ni får gärna höra av Er och komma med förslag på programpunkter och aktiviteter, som Ni tycker att vi borde ha med.

Jag hoppas, att vårt nya program kommer att falla Er i smaken, och att Ni vill glädja oss och komma med på våra utflykter och begivenheter.

Det har även getts ut en almanacka för 2012 i bl.a. Länsförbundets regi. Den visar länets naturreservat och Hallsberg har fått månaden maj. Sture Hermansson har bidragit med bilder och text från Broby äng. I almanackan kan man få tips på exkursioner runt om i länet, hela året. Almanackan kostar 100 kronor och kan inköpas på Länsförbundets kansli vid

järnvägsstationen i Örebro tel. 019-168309. Den har ett litet speciellt format. Den är cirka 1 meter lång och kan få rum på en smal plats, där ingenting annat platsar. Det är en annorlunda, vacker och originell almanacka.

Snart har vintern gjort sitt och våren gläntar åter på dörren. Längtan efter ljus och värme spirar i våra sinnen. Vilket underbart land vi lever i, där årstiderna ständigt växlar, och vi aldrig hinner bli uttråkade.

Som avslutning kommer här några rader av Karin Boye.

*Nu är den väldiga väntans tid
före lövningstiden,
nu darrar träden i sin bristande gloria,
björkarna i purpur, asparna i grönt
och i guldrött bäckarnas viden
osynliga krafter tid...*

Jag önskar er alla en schön och härlig vår!

Ingela Wallin

Bakgruppen i arbete. Om du kommer på årsmötet kanske du kan se fram mot ett smakprov.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2011

Styrelsen framlägger härmed verksamhetsberättelsen för år 2011

Styrelsen har haft följande sammansättning:

Ordförande	Ingela Wallin
Vice ordf.	Sture Hermansson
Sekreterare	Arne Holmer
Kassör	Ingemar Hallberg
Övriga ledamöter:	Tage Aronsson
	Sven Nederman
	Lars Holmgren
	Clas Göran Larsson
	Karl Gustaf Nilsson
Styrelsesuppleanter:	Ingrid Ohlsson
	Helena Blücker
	Sture Sjöstedt

Styrelsemöten:

Styrelsen har under året haft 8 protokollförda sammanträden. I maj, augusti och september samlades vi i klubbstugan i Herrfallsäng. Vid övriga 5 möten har vi varit på Knutens dagcentral.

Möten, konferenser och kurser:

Ingela Wallin, Sture Hermansson, Ingrid Ohlsson och Sven Nederman deltog i länsstämman den 10 april i Örebro.

Ingela Wallin har under året varit kretsens representant i Länsförbundets styrelse med Ingrid Ohlsson som suppleant.

Ingela Wallin representerade kretsen på Naturskyddsföreningens rikskonferens i Eskilstuna den 21-22 maj. En rapport från dessa dagar har hon lämnat i nr 2 av Anemonen 2011.

Lars Holmgren representerade oss vid Studieförbundet Årsmöte.

Sven Nederman var vår valde representant vid Hopajolas årsmöte i Sixtorp den 19 maj, och han har lämnat en rapport från det mötet.

Sture Hermansson och Ingemar Hallberg har deltagit i ett vattenvårdsmöte rörande Nyköpingsåns vattensystem.

Ingemar har tagit kontakt med en riksdagsledamot med påpekanden om hur länens viltvårdsdelegationer sätts samman. Ingemar har också deltagit i en kurs i vattenjuridik i Stockholm.

Skrivelser och kontakter med myndigheter och organisationer:

Vi har besvarat samrådshandlingar i byggnadsärenden till kommunen i fråga om ändring av stadsplanen vid Brandstationsområdet i Hallsberg och planeringen av en ödetomt i centrala Pålsboda. Vi har också fått yttra oss om utvidgning av Rala industriområde och Ulvsätters industriområde.

En relativt stor miljöfråga under året har varit eventuell start av torvbrytning på Skymossen, något som upprört många. Vi har deltagit i ett informationsmöte i Folkets hus den 27/9 och Sture Hermansson har arbetat fram information och ett förslag till skrivelse som eventuellt ska användas i argumentationen. Vi ställer oss principiellt negativa till att använda en fossil produkt som torv till bränsle och anser att Skymossen inte är en lämplig plats för torvbrytning.

Till Miljökontoret har mejlats information om det mindre lämpliga i att förlägga vindkraftverk i viss del av

13 vid bordet i stugan i Herrfallsäng. Surströmmingsfest tillsammans med Kumla naturskyddsforening.

Kvismarområdet på grund av risk för örnkollisioner. Miljökontoret och Naturvården på länsstyrelsen har också uppmärksammats på ett bygge i Hjortkvarn som hotar ett bestånd av den fridlysta mosippan.

Vi har nått en överenskommelse med kommunen om att få använda en hylla i kommunarkivet för placering av några pärmor med äldre föreningshandlingar.

Klubbstugan i Herrfallsäng:

Inga speciella underhållsåtgärder av huset har gjorts.

Tre styrelsemöten och en uggleafton har varit förlagda till klubbstugan. Dessutom samlades vi där en kväll i september vid en liten surströmmingsfest. Stugan har också varit utgångspunkt vid uppsättning av fågelholkar som förvarats där.

Anemonen:

Vår föreningstidning har som vanligt utkommit med två nummer med Sture

Hermansson som redaktör. Vi har fortsatt på den inslagna vägen att ha några sidor i färg, även om det är en relativt tung belastning på ekonomin.

Hemsidan:

Hemsidan på Internet har hållits uppdaterad av Arne Holmer. Adressen är sedan något år ändrad till <http://naturskyddsforening.n.se/hallsberg> eftersom man centralt har bytt till en ny server och ett nytt program

för hantering av hemsidor.

Studiecirklar:

En studiecirkel om "nattfjärilar" har genomförts under året med fem träffar tillsammans med naturskyddsforeningen i Kumla. Sture Hermansson har varit kursledare. Första mötet hölls i Ekenäs, kumlaföreningens stuga. De fyra kvällsträffarna förlades till Ekenäs, och i skogsbrynet på Svalstigen i Pålshoda..

Arbetet i studiecirkelform med uppsättning av stora fågelholkar för bl.a. ugglor, i samarbete med Kumlakretsen, har fortsatt och fullföljts under året.

Föreningsmöten och exkursioner:

Måndag 14 februari. "Vattnets väg". Åke Teljå berättade om hur vattnet cirkulerar i naturen, om grundvatten, sjöar och åar mm. Lokal: Dagcentralen Knuten i Hallsberg.

Måndag 7 mars. ÅRSMÖTE på dagcentralen Knuten, Nytorgsgatan 6-8, Hallsberg.

Förutom ordinarie förhandlingar visade Torsten Rönn bilder på temat

”Året runt i Bergslagen”. Ca 25 mötesdeltagare.

Lördag 26 mars. Vi fortsatte traditionen med en *uggleexkursion* i mars. I år flyttade vi fram den till slutet av månaden. Det brukar vara många deltagare och så blev det även i år, 34 personer trängde in sig i vår lilla klubbstuga i Herrfallsäng. Vi samsades gott under en dryg timme medan Sture lät olika uggleljud tona fram ur högtalarna och elden sprakade i vedkaminen. När det började skymma gav vi oss ut i mörkret för att lyssna efter traktens ugglor, främst kattugglor. Vi började ute i ängen, där vi nyligen hade satt upp ett par fina uggleholkar och några i gänget tyckte sig höra lite försiktiga uggle-tjoanden.

Kvällen avslutades med korvgrillning vid en eld vid sjön Tisaren. Facit av ugglelyssnandet blev kanske två hörda kattugglor.

Lördag 2 april. Vandring på Bergslagsleden, etapp 12, ca 20 km. Ledare var, som vanligt när det gäller vandringar på Bergslagsleden, Inger Eriksson.

Söndag 3 april. Vårutflykt till Igeln tillsammans med Naturskyddsföreningen i Kumla.

Söndag 17 april. Invigning av nya naturstigen i Broby äng.

Efter ett års planering och olika förberedande arbeten var det dags för högtidlig invigning av naturstigen. Stigen hade röjts, nya stolpar hade satts upp, de gamla hade målats om och en omarbetad handledning i form av en vacker folder fanns i lådan vid informationstavlan. Flera hade deltagit i förberedelserna. Sture var den drivande kraften i arbetet och utformade foldern. Det var också han som guidade runt med den nyköpta

högtalaren på bröstet och berättade för de sjutton deltagarna. En reporter från Nerikes Allehanda var också med och det blev en bra artikel i tidningen ett par dagar senare. En mer utförlig rapport med bilder från invigningen har Sture lämnat i Anemonen nummer 2, 2011.

Söndag 1 maj. Mosipporna på Vissbodamon och Lerbäcksåsen.

Arne berättade om arbetet med att genom sådd och utplantering rädda de rödlistade mosipporna i landskapet. Räddningsinsatsen är ett arbete i samverkan mellan Örebro läns botaniska sällskap, Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen. Hittills har projektet varit förvånansvärt framgångsrikt. På Vissbodamon finns nu många fler blommande plantor och på Lerbäcksåsen kunde vi vid besöket se att den enda kvarvarande plantan fått sällskap av bortemot 50 nya blommande plantor.

Vid färden ned mot Lerbäck stannade vi också och beundrade de stora gula skunkkallorna i bäckravinen vid Estabo. Det var sammanlagt 14 deltagare på exkursionen, som genomfördes tillsammans med Botaniska sällskapet.

Lördag 28 maj. Ainas hage. Under ledning av Ingrid Ohlsson besöktes denna rika lund nere i trakterna av Snavlunda och Tjälvesta. Området har nyligen blivit ett naturreservat. Nio deltagare.

Tisdag 14 juni. Vandring i Oset. Tillsammans med Naturskyddsföreningen i Kumla besökte vi detta fågelrika naturreservat i Örebros utkant ned mot Hjälmarens.

Lördag 18 juni. Vandring på Bergslagsleden, etapp 3, Stjärnfors – Nyberget.

Vandringen leddes av Inger Eriksson som också har skrivit en trevlig rapport från vandringen i Anemonen, nr 2, 2011.

Det är en lång och krävande etapp på 23 km. Gruppen på 9 personer utgjordes av fyra kvinnor och fem män.

Söndag 19 juni. *De vilda blommornas dag* i Herrfallsäng inställdes. Det var inga som vågade sig ut bland blommorna denna regnvädersdag.

Tisdag 5 juli. *Cykelfärd över Mosjöslätten*. Ett arrangemang av Naturskyddsföreningen i Kumla som några av oss deltog i. 8 deltagare.

Lördag 6 augusti. *Ängens dag*. Vi var elva personer som samlades på ängen i Broby och kunde konstatera att ängen var välslagen av Skogsstyrelsens mannar. Vi gick därför runt och röjde längs den nya vandringsleden genom reservatet. Karl Gustaf visade på en del märkliga svampar i lunden.

Innan årets slut konstaterade vi att 416 olika svamparter har noterats i reservatet.

Fredag 19 augusti. *Fladdermöss*. Vi hade engagerat Marie Nedinge från Naturvårdsverket för en kväll om fladdermöss. Tyvärr regnade det kraftigt vid tillfället så exkursionen i naturen måste ställas in. Istället fick vi en lång och innehållsrik innekväll med Marie som på ett mycket trevligt och kunnigt sätt lärde oss massor om fladdermöss, dessa små ganska okända nattens varelser som hon synbarligen var mycket förtjust i. Det var 18 personer från Hallsbergskretsen och Kumlakretsen som lyssnade på Marie i församlingshemmet i Snavlunda.

Lördag 10 september. *Svampexkursion*. I år besökte vi åter igen skogen mellan gården Hälla och sjön Igeln i Sköllersta socken. Vi gynnades av ett fint väder och efter en timme med insamling av olika svampar åkte vi till Herrfallsäng där vi dukade upp på

borden, först med matsäck och sedan med alla våra svampar. Karl-Gustaf Nilsson gav sedan oss 14 deltagare en trevlig svamplektion och han lyckades reda ut namnen på allt vi hittat. Det blev totalt över 149 olika arter.

Mönjeskål och barrbroxskivling var två av arterna vi såg på svampexkursionen

Torsdag 29 september. *En kväll med stjärnstudier*. Tillsammans med Astroföreningen i Kumla och Naturskyddsföreningen i Kumla.

Söndag 30 oktober. *Medlemmarnas bilder* i Kantakrogen i Hallsbergs hembygdsgård. Förutom på bilder bjöds de närvarande på ett par goda tårtor som Ingela och Ingrid tillverkat.

Hallsbergsmarken.

Fredagen den 7 oktober deltog vi med ett marknadsstånd på Hallsbergsmarken, en aktivitet i anslutning till Miljövänliga veckan, som i år hade som tema miljövänlig konsumtion av fisk och skaldjur.

Medlemsantalet:

Senaste rapporten från rikskansliet angav 165 fullbetalande medlemmar. Till det tillkommer ca 100 familjemedlemmar.

Ekonomi:

Beträffande ekonomin hänvisas till särskild berättelse.

Slutord:

Som framgår av redogörelsen ovan har vi i Hallsbergskretsen även i år haft många aktiviteter tillsammans med Naturskyddsföreningen i Kumla. Vi tackar dem för ett givande och trevligt samarbete och hoppas på ett fortsatt sådant.

Vi vill också framföra ett varmt tack till dagcentralen Knuten där vi fått vara vid möten av olika slag under året.

Slutligen vill vi tacka medlemmarna för visat förtroende under året och önskar föreningen fortsatt framgång i arbetet.

Vitt nässelnett heter "Small Magpie" på engelska. "Lilla skatan" alltså.

Några kvällar (nätter) under sommaren ägnade några av oss till nattfjärilsstudier. Här är några gäster vid det belysta lakanet.

Läs mer på sturehermansson.se/fjarilar

Citronmätaren har fått namn efter färgen

En backfältmätare

Näbbspinnaren försöker vara så lik en ointressant barkfluga som möjligt.

SKYMOSSEN

Sture Hermansson

Skymossen i september 2011. Från den del av mossen där den är helt orörd av dikning och brytning.

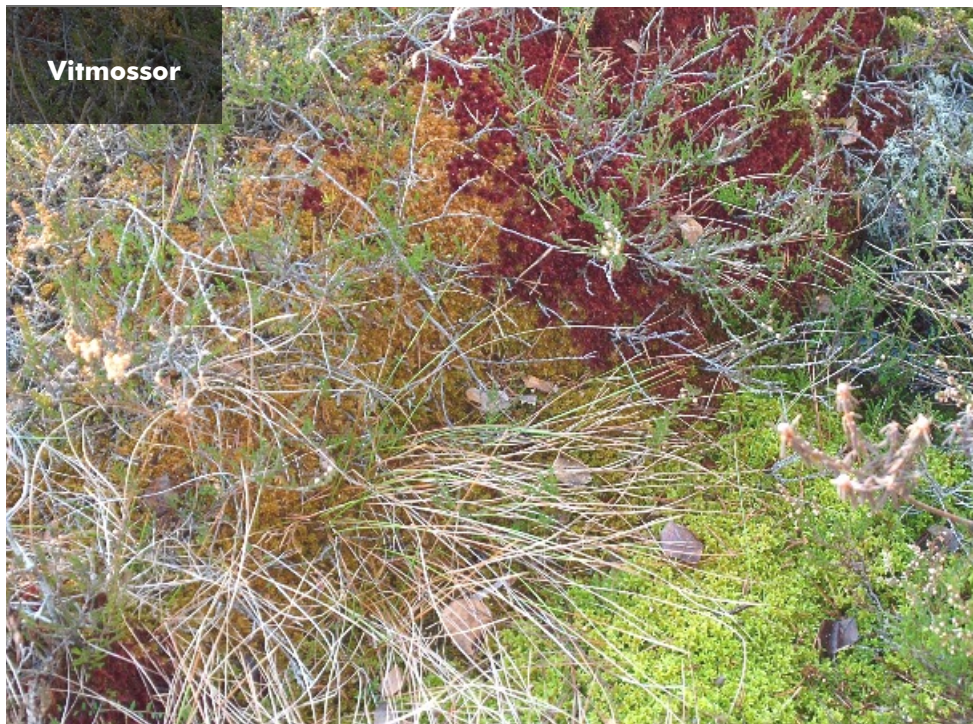
Beroende på hur blöt en mosse är kan träd, som tallar och några enskilda björkar, växa där. Vitmossor bildar underlaget för alla andra växter. På tuvorna växer ljung och lingon. I höljorna mellan tuvorna växer tuvull och där breder tranbär ut sina revor.

En torvmosse bildas och växer

Efter senaste istidens slut har klimatet haft perioder som varit mer eller mindre gynnsamma för torvbildning. Ca 1000 år f.kr. var en torrare och varmare period slut och det blev svalare och fuktigare i Sverige. Där avrinningen var dålig blev våtmarkerna våtare, syretillgången i jorden sämre och nedbrytningen av döda träd, mossor och ris långsammare. Vitmossor, ett specialiserat släkte våtmarksmossor, tog över och bildade en sammanhängande matta som blev tjockare och tjockare allt efter som åren gick. Så

småningom blev mattan så tjock att, trots att den låg i den lägsta delen av terrängen, kunde vatten från omgivningen inte längre rinna in i våtmarken, och det enda vattnet kom från nederbörden. En mosse hade bildats. Vitmossorna fortsatte att växa långsamt i höjden medan de långsamt förmultnar underifrån. Förmultningen går så långsamt att lagret med ofullständigt nedbrutna vitmossor blir allt tjockare. Det är detta lager som kallas torv, och efter några tusen år kan torvlagret vara flera meter tjockt.

Vitmossor

Det är vitmossorna som dominerar en mosse. De utgör underlaget, och det är de som bildat torven. Vitmossorna, i Sverige ca 40 arter, är kanske de mest felbenämnda av alla mossor. Under tuvullstrån och ljung syns här ljusgrön ullvitmossa, brun rostvitmossa och mörkröd rubinvitmossa.

Med lite tur kan man, om man är uppmärksam, få se vitmossornas sporkapslar. När sporererna är mogna ökar trycket inne i kapseln, locket åker av och sporererna flyger iväg.

Vild och Vacker

En mosse har inte skapats av människan, den lämpar sig inte för åkerbruk, och träd växer dåligt eller inte alls i torven. Bara att gå över mossen är ett besvärligt företag.

Allt detta gör att mossar för det mesta fått ligga orörda av människan. Här flyger ljungblåvingen ostörd bland ljungen, trollsländor vilar tillfälligtvis i jakten, här spelar orrarna på vårarna och har du tur kan du få höra nattskärrans surrande läte en försommarnatt.

På Skymossen kan du med andra ord få uppleva stämningen i en fullständig vildmark några kilometer från Hallsbergs centrum.

När jag var ute på Skymossen i september i fjol mötte jag dessa rådjur i kanten av mossen. (Varför måste det alltid sitta en gren precis i vägen när man får in ett överraskande motiv i kameran?!)

Ljungblåvinge på renlav i den fortsättning av Skymossen i öster som kallas Olycksjärret.

Torvmossemätare på skvattram. Och var skulle den vara om inte på Skymossen?

Allmän smaragdflickslända.

Orren

En stor upplevelse på en riktig mosse är att gå ut på våren och höra orrspelet. Erik Rosenberg skriver i Fåglar i Sverige:

”Orrens förnämsta tillhåll äro torvmossar, ljunghedar, ängslandskap med enbackar och arkipelager med buskiga klippskär och holmar. Sluten skogsmark undviker han.”

När Erik R. ska beskriva spelet blir han lite lyrisk. Ett utdrag:
”Orren håller i spelställning huvudet med de lysande röda kammarna över ögonen framsträckt, den i blått metallskimrande halsen starkt uppblåst, vingarna nedfällda och stjärten uppslagen så att de vita undre täckfjädrarna framträda som en näckros; han är en praktfull företeelse. I denna ställning ljuder det bubblande kuttret korr korr korr kollerolleröck-koller-ollöck-koller-öckon, korr korr ... Vid korr korr dras luft in och halsen hålles stilla, under kuttret krumbuktar halsen ... När alla musikanterna gå i spel åstadkommes en dallrande symfoni, där man blott på den enstaka individens hals- och

Det blommar på mossen

Roslingen är en ljungväxt som blommar på försommaren med ljusrosa blommor.

Jag har tyvärr ingen egen bild på orrspelet. Det hoppas jag ska ändras till våren. Denna bild är från Wikipedia och visar ett orrspelet på en mosse i Uppland

näbbåtbörder ser, i vilket strof moment han just befinner sig.”

På Skymossen finns ett par ställen där man kan uppleva detta spel. De ligger en bit från vägen, på de delar av mossen där det finns naturligt trädlösa partier.

Silesphår kan växa på den näringsfattiga mossen genom att fånga insekter på sina klubbiga blad, och suga ut mineralnäring ur den döda insekten.

Torvbrytning på Skymossen?

Neova AB arbetar på en ansökan om att bryta brännertorv på Skymossen. De tänker då använda frästörvmetoden

Produktion av frästörv

Med frästörvmetoden arbetar man hela tiden över mossens hela yta. Först avverkas alla eventuella träd och stubbarna tas bort. Runt mossen dras ett dike, ca 2 m djupt och mossytan bearbetas för att torka. När brytningen är igång dras ca 1 m djupa diken med 20 m mellanrum. Ytan fräses upp, bearbetas för att torka och läggs i strängar innan

det samlas upp i större stackar där den lagras för senare transport till värmeverket (i Örebro i detta fall). Var gång man arbetar över mossen tar man ett 1-2 cm tjockt lager. Detta kan upprepas ca 10 gånger per säsong och man har då tagit ca 2 dm av torven, Nästa år fördjupas dikena och man fortsätter brytningen.

Neova beskriver processen, inklusive filmer på de olika momenten på sin hemsida:

<http://www.neova.se/en/node/2948>
eller www.neova.se/video

Vill ni se en öken, se på mig... En bild från 2005 på Neovas dagbrott på Ekebymossen norr om Kumla. Ungefär så här är det tänkt att se ut på Skymossen i 25 år framåt om de får tillstånd till brytning.

I kanten av mossen syns den harvade ytan och strängar av nyss hopsamlad torv.

På Ekebymossen finns ett stort antal gamla stubbar inblandade i torven i ett skikt som bildades under värmetiden, för ca 5000 år sedan, när tallskog, växte över det som nu är mossen

Tidigare torvtäkt

Under första halvan av 1900-talet var det vanligt att ta upp torv för användning som strö i ladugårdarna. Tord Andersson, som var dräng på Stocksätter (nuvarande Hallsbergs hembygdsgård) 1938, berättade hur han fick köra upp till Skymossen och hämta hem torv.

Torvtäkten då gick till så att man skar och formade torven till block som togs upp och fick torka tills de kördes hem. Spåren efter detta syns i de långa raka

”torvgravar” som fortfarande syns på Skymossen, och de högre partierna emellan där man lade upp torven att torka.

Sådana här gamla torvgravar finns på de flesta mossar i våra trakter, och eventuellt rester av en torvlada där torven torkades. Typiskt för dessa torvgravar är också att de ligger närmast vägen eftersom det var minst arbete att ta torven där.

En torvgrav från produktionen av sticktorv. Det karakteristiska mönstret av tuvor och hölJOR är redan på väg tillbaka i torvgraven. Bilden är tagen några meter från vägen över Skymossen, och ungefär denna miljö är det som brukar visas när media ska visa en bild från Skymossen.

Spår efter en nedrasad torvlada väster om vägen över Skymossen.

I de gamla torvgravarna växer vitmossor igen. De gamla resterna av torvladan är snart helt borta. Spåren efter den gamla husbehovsbrytningen är kulturspår som syns en tid på en begränsad del av mossen.

Bevara eller Bryta

Hallsbergs naturskyddsförenings åsikt är att Skymossen bör bevaras och Neovas ansökan avslås.

Våra argument för att bevara Skymossen

- Naturen själv.
Skymossen är ett område med till största delen orörd natur. Några lättillgängliga områden med intressanta kulturspår finns också. Detta område ligger nära Hallsbergs tätort och fritidsområdet vid Tisaren.
- Torv är ett fossilt bränsle. Dvs. det är ett bränsle som ligger i marken, bildat under lång tid, och det tar lång tid, mer än en mansålder, att återskapa. Att det överhuvud taget skulle bli aktuellt med ny torvbildande mark efter att Neova brutit den torv som nu finns verkar mycket osannolikt. Förbränning av fossila bränslen bidrar till ökningen av koldioxidhalten i atmosfären och därmed till den globala uppvärmningen.
- Vattnet från dagbrottet skulle rinna till Tisaren, dricksvattentäkt för Hallsbergs och Kumla kommuner. Även om risken för allvarlig förorening denna väg inte är överhängande stor borde bara möjligheten att förorena dricksvattnet för två kommuner vara tillräckligt skäl att inte bryta torv här.
- Risk för brand i den torra torven
- Risk för damm från brytningen
- trafik med tunga lastbilar på små vägar när torven ska transporteras.

Neova AB

Neova försöker få oss att tro att torv är ett förnybart bränsle som med fördel kan

komplettera, och till och med ersätta, de fossila bränslena kol och olja. Ur förslag till MKB (miljökonsekvensbeskrivning) för brytning på Skymossen: ”Genom användning av torv som bränsle kan fossila bränslen såsom kol och olja ersättas och fasas ut vilket är positivt ur resurshållnings- och emissionssynpunkt.”

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har följande omdöme om torv på sin hemsida:

”Torv har liksom biobränslen bildats ur biomassa, men torven är delvis nedbruten och torvmarkerna tillväxer mycket långsamt. [...] Den totala effekten på växthusgasbalansen är komplex. Aktuella studier visar dock att torv från växthusgassynpunkt motsvarar fossila bränslen i ett tidsperspektiv upp till några hundra år, men kan på ännu längre sikt närma sig biobränslen.

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Energi/Fossila-branslen/>”

Naturskyddsföreningen

På riksnivå har Naturskyddsföreningen gjort följande uttalande:

Ur: Angående rapporter om klimatanpassat torvbruk.

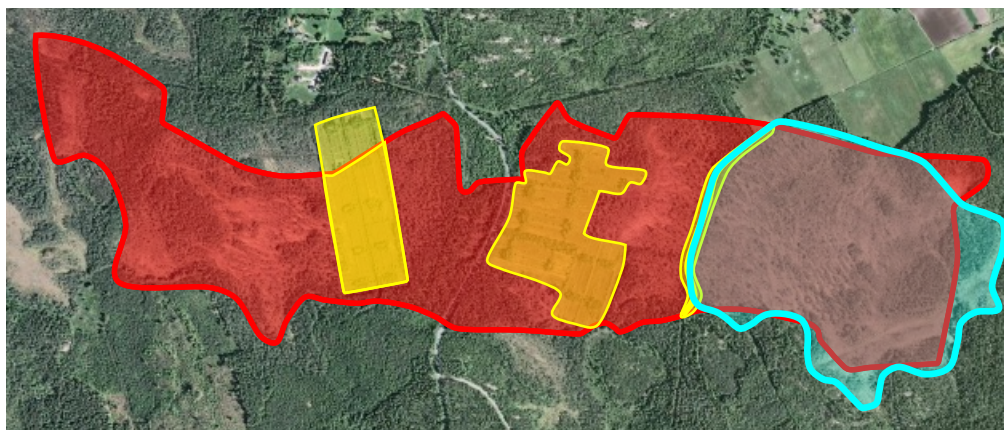
Stockholm 2008-06-27

”Naturskyddsföreningen har tagit del av näringsdepartementets remiss av rapporter om klimatanpassat torvbruk och har följande synpunkter.

Naturskyddsföreningen delar Naturvårdsverkets uppfattning att energitorv i allt väsentligt är likställt med fossila bränslen och inte kan ses som en förnybar resurs. Därför anser föreningen att torvbaserad energiproduktion inte bör vara berättigad till elcertifikat.”

Skymossen på flygbild från hitta.se

Flygbilden kompletterad med olika aktuella området. Rött: Föreslaget brytningsområde. Blått: Naturvärde enligt Skogsstyrelsen. Gult: Tidigare brutet/dikat område

Flygbildstolkning av Skymossen

Mossens olika partier framträder tydligt på bilden. Du kan se ännu mer detaljer om du går in på hitta.se.

Partier som påverkats av brytning, liksom diket över mossen, syns tydligt, nästan övertydligt (jämför bild på sidan 15). Väster och öster om de påverkade områdena ser man de typiska mossestrukturerna från en opåverkad mosse, med mörkare tuvor som växlar systematiskt med blötare höljor som är de ljusaste detaljerna på bilden.

Hur stor del av mossen är påverkad av brytning?

Enligt Neova AB är en av de viktigaste anledningarna att välja Skymossen att ca 80% av mossen redan är starkt påverkad av brytning eller dikning.

Den sammanlagda ytan de vill bryta är ca 80 ha. Summan av de tidigare brutna områdena samt det påverkade området längs diket genom mossen är ca 16 ha. Med andra ord: Det är 20% av ytan som är påverkad. Resten är opåverkad mosse.

Öster om det stora diket är det ett 33 ha stort område som är helt opåverkat och ligger en bit från alla bilvägar.

ORRKULLA LUND OCH BÄCKRAVIN

Karl Gustaf Nilsson

Örebro läns botaniska sällskap började 1967, att inventera Närke's flora. Varje medlem fick till uppgift, att inventera en socken. Jag kom med i arbetet 1971 och fick uppgiften att inventera Viby socken väster om Vretstorp. De stora skogsområdena där verkade minst sagt lockande, men det visade sig, att de hyser en mycket intressant flora.

Under mitt första inventeringsår upptäckte jag Orrkulla lund och bäckravin. De ligger i en nordsluttning väster om Vretstorp intill torpet Björkå.

Orrkulla lund är en blandskog, som domineras av gran, asp och ask, med inslag av skogsalm, lönn och sötkörbär. Av buskar märks hassel, hägg, måbär och skogstry. I fältskiktet är de vårblomande arterna mest framträdande, såsom blå- och vitsippa, vårlök, svalört, vätteros, gullpudra och trolldruva. Vid mitt första besök växte även vårärt, desmeknopp, underviol och daldocka i lunden, men det är tveksamt om de finns kvar.

I den djupt nedskurna bäckravinen växer al, gran och hassel.

Av örterna kan nämnas blåsippa, bäckveronika, kärrfibbla, vildbalsamin, nordlundarv och flädervänderot. Dessutom skav- och ängsfräken, samt ormbunkarna strut-, ek-, hult-, maj- och sydbräken.

Mellan lunden och bäckravinen finns en numera igenväxande betesmark. Där upphörde betet under 1970-talets första hälft.

Den rika svampfloran vid Orrkulla har under de senaste årtiondena lockat. Det finns mycken död ved i området, inte minst av asp och gran. Man kan bl.a. upptäcka kandelabersvamp, våg-, rök-, poppel- och isabellticka på lågorna.

Dessutom har stor sotdyna och rosenporing hittats på lågor av klibbal. Av marklevande svampar kan nämnas luddticka, gyllenkremla, scharlakansvaxing, svavelmusseron, skogs-, blekröd dvärg- och knölchampinjon.

Skogsvårdsstyrelsens och mina inventeringar ledde fram till beslut om biotopskydd av 4,9 ha lövnatur och aspskog den 23 januari 1995 på fastigheten Orrkulla 2:1.

Den 25 november 1996 beslöts om biotopskydd vid Orrkulla för 1,2 ha av den örtrika ravinen öster och norr om torpet Björkå.

Under de 40 år som gått, sedan mitt första besök vid Orrkulla, har skogen tätat. De grövsta granarna har torkat och fraktats bort. En del hassel har kvävts och försvunnit. Mängder av asksly har bredt ut sig där skogen förr var promenadvänlig.

Ett besök vid Orrkulla kan verkligen rekommenderas: Men gör det i blå- och vitsippornas blomningstid, innan lövverket hunnit tätna.

När vårärten höjer sig ur vitsippsmattan. Ja då är det vår!

Kom med ut i naturen!

Tomta

Du kanske minns vårt försök för ett par år sedan att få se de blå grodorna leka i Tomta hagar. I år, den 25 maj ska länsstyrelsens representanter guida vid salamanderspaning i dammarna där. Vi hoppas på bättre lycka denna gång.

En förhoppningsfull hanne av mindre vattensalamander följer efter en hona i en av dammarna i Tomta hagar.

Fågelsjöar

I år följer vi med Kumla Naturskyddsförening till några mindre kända fågelsjöar: Igeln 1/4, Skarbysjön 20/4 och Velandasjön 23/5. Häng med och upptäck en ny fåglesjö!

Mossar

Vi inriktar oss mycket på mossar detta år. Det blir både vildmarksstämning och intressant flora och fauna. Skymossen 2/6, Fjugesta 26/6, Kärnskogsmossen 27/6 och Stenön 29/9.

Åke Teljä beundrar utsikten från Stora Byn, ett väldigt flyttblock i sydöstra hörnet av Skymossen. Runt Stora Byn finns gammal skog och det har åtminstone förr funnits ett fiskgusbo här.

När du tänker besöka Orrkulla kan du ha hjälp av denna karta.

Du hälsas välkommen till

Årsmöte

i Hallsbergs Naturskyddsförening
måndag 5 mars kl. 19.00
i Dagcentralen Knuten, Hallsberg

Program:

Sedvanliga årsmötesförhandlingar

Arne Holmer

berättar och visar bilder på
lämlar, Laestadiusvallmo, arktiska fjärilar mm.

Varmt välkomna!
Kaffe serveras
Ta gärna med intresserade vänner
Styrelsen

VÅR- OCH SOMMARPROGRAM 2012

Torsdag 2 februari	Vänermiljön, fåglarna och människan Thomas Landgren berättar och visar bilder. <i>Dagcentralen Knuten Hallsberg kl. 19.00</i>
Måndag 5 mars kl. 19.00	Årsmöte - Natur i nordligaste Sverige. Efter årsmötet visar Arne Holmer bilder och berättar om möten med laestadiusvallmo, lämlar, arktiska fjärilar m.m. <i>Dagcentralen Knuten, Hallsberg</i> <i>Ansvarig: Ingela 0582-16153</i>
Lördag 17 mars	Ugglekväll Vi samlas i stugan i Herrfallsäng och fikar och lyssnar till inspelade ugglor. Sedan fortsätter vi med att försöka lyssna till levande ugglor i naturen. Kvällen avslutas med korvgrillning runt en brasa någonstans. <i>Samling vid Konsum Hallsberg kl. 18.00 eller Herrfallsäng kl. 18.30</i> <i>Ansvarig: Arne 0582-40758, Sture 0582-13587</i>
Söndag 1 april	Utflykt till Igeln. Samling vid Konsum Hallsberg kl. 8.00 <i>Ansvarig: Sture 0582-13587</i>
Fredag 20 april	Skarbysjön Dikad sjö i Viby som kanske kunde återskapas. <i>Konsum Hallsberg kl. 17.15</i> <i>Ansvarig: Kumla naturskyddsförening. 019-57 89 62. Sture 0582-13587</i>
Lördag 28 april	Vårutflykt till Trystorp Vandring bland vårblommor och gamla ekar. Tillgängligheten i reservatet har fått en uppfärskning med en rullstols- eller barnvagnsvänlig led. <i>Samling vid Konsum Hallsberg kl. 9.00 eller Trystorp kl. 9.30</i> <i>Ansvarig Ingrid tel. 0582-71037</i>
Lördag 12 maj	Broby äng Förra året träffades vi i april vid naturstigens invigning. Nu går vi runt i den fortsatta vårbloomingen, förhoppningsvis med vitsippsmattor bland hassel och ekar. <i>Samling vid Konsum Hallsberg kl. 9.00 eller i Broby äng kl. 9.30</i> <i>Ansvarig: Sture 0582-13587</i>

VÅR- OCH SOMMARPROGRAM

Onsdag 23 maj	Velandasjön En mindre känd fågelsjö i Edsberg <i>Konsum Hallsberg 17.15</i> <i>Ansvarig: Kumla naturskyddsförening. 019-57 89 62. Sture 0582-13587</i>
Fredag 25 maj	Salamandrar i Tomta hagar Hopajola och Länsstyrelsen guidar vid salamanderdammarna i Tomta hagar. <i>Brasmys från kl. 20.00</i> <i>Ansvariga: Hopajola och Länsstyrelsen tel. 019-16 83 09</i>
Lördag 26 maj	Vandring. Bergslagsleden etapp 1 Kloten - Gillersklack 21 km <i>Avresa från Konsum Hallsberg 7.30</i> <i>Ansvarig: Inger tel. 0582-13075</i>
Lördag 2 juni	Skymossen Skymossen är en mosse med orrspel och vild natur, men nu hotad av torvbrytning. Se sidan 10 <i>Samling vid Konsum Hallsberg kl 9.00</i> <i>Ansvarig: Sture 0582-13587</i>
Söndag 17 juni	De vilda blommornas dag <i>Vandring bland "vardagsblommor" i Pålsbodas närnatur.</i> <i>Samling 9.00 i Hallsberg, och vid Centralkiosken i Pålsboda 9.30.</i> <i>Ett arrangemang tillsammans med Örebro Läns Botaniska Sällskap</i>
Onsdag 20 juni	Hällkistan m. fl. områden i Yxhult Området vid hällkistan är ett blivande naturreservat. Du kan bl.a. se några av Kumlas vilda orkidéer växande här. <i>Konsum Hallsberg 17.15. Kumla kyrka 17.30. Cykel eller bil därifrån.</i> <i>Ansvarig: Kumla naturskyddsförening. 019-57 89 62. Sture 0582-13587</i>
Tisdag 26 juni	Besök på nyanlagd våtmark i Fjugesta <i>Konsum Hallsberg 17.15</i> <i>Ansvarig: Kumla naturskyddsförening. 019-57 89 62. Sture 0582-13587</i>

Våra vänner i Kumla har också ett intressant program.
www.naturskyddsforeningen.se/kumla

Lördag
30 juni

Träd i Hallsberg

Ask och oxel, lönn och rönn. Vi går en runda och ser på både vanliga och ovanliga träd tillsammans med Karl Gustaf Nilsson som nyss kommit ut med en bok om träd i Hallsberg.

Samling Hallsbergs hembydsgård kl 9.00

Ansvarig: Karl Gustaf tel. 0582-50440

Fredag
27 juli

Kärnskogsmossen

En intressant mosse på andra sidan östgötagränsen söder om Hjortkvarn. Heldagsutflykt.

Samling Konsum Hallsberg 8.00

Ansvarig: Kumla naturskyddsförening. 019-57 89 62

Lördag
4 augusti

Ängens dag

Vi ser över ängen och vidtar åtgärder som behövs med liar, räfsor och slåtterbalk.

Samling vid Konsum Hallsberg kl. 9.00 eller i Broby äng kl. 9.30

Ansvarig: Sture 0582-13587

Lördag
15 september

Svampexkursion

Samling kl. 9.00 vid Konsum Hallsberg. Därifrån åker vi till lämplig svamplokal.

Ansvarig: Karl Gustaf tel. 0582-50440

Lördag
29 september

Stenön

Ett naturreservat som är en "ö" med ovanligt vild natur i Tärnmossen norr om Haddebo

Samling: Konsum Hallsberg kl. 9.00. Centralkiosken i Pålsboda 9.20

Ansvarig: Arne tel. 0582-40758

Söndag
28 oktober

Medlemmarnas bilder

Ta med dig några bilder, digitala, dia eller kort, eller kom ändå.

Kantakrogen, Hallsbergs hembydsgård kl. 17.00

Ansvarig: Ingela tel. 0582-16153

OBS! Vi måste göra programmet månader i förväg. Det har hänt att vi har varit tvungna att ändra efter att Anemonen kommit ut. Kontrollera med vår hemsida eller ansvarig för punkten. www.naturskyddsforeningen.se/hallsberg

Studie
 främjandet

Våra arrangemang sker i samarbete med Studiefrämjandet

Ordförande Ingela spanar in naturen på Stenkällerrundan.

Foto: Ingrid Ohlsson

En fjällabb spanar in sina jaktmarker.

Foto: Arne Holmer.

Om du kommer på årsmötet får du se mera bilder från Arnes Norrländska resa.